

10 vragen over het kasstroomoverzicht

Een kasstroomoverzicht is zowel onder NL GAAP als onder IFRS een verplicht onderdeel van de jaarrekening. Alleen kleine rechtspersonen die NL GAAP toepassen zijn vrijgesteld van het opstellen van een kasstroomoverzicht. In de praktijk blijkt dat het opstellen van een kasstroomoverzicht problemen kan opleveren. In dit artikel behandelen wij daarom het opstellen van een kasstroomoverzicht onder NL GAAP en IFRS aan de hand van 10 vragen. Hierbij is het uitgangspunt het opstellen van een kasstroomoverzicht onder NL GAAP. Voorts wordt per vraag kort ingegaan op de relevante bepalingen onder IFRS.

Wanneer hoeft een kasstroomoverzicht niet te worden opgesteld?

Grote en middelgrote rechtspersonen zijn onder NL GAAP verplicht een kasstroomoverzicht op te stellen. Alleen als een rechtspersoon (direct of indirect) een 100%-dochtermaatschappij is van een andere rechtspersoon die een gelijkwaardig kasstroomoverzicht opstelt in een jaarrekening die in Nederland bij het handelsregister gedeponneerd wordt, geldt de verplichting een kasstroomoverzicht op te stellen niet. De reden hiervoor is dat voor een dergelijke rechtspersoon doorgaans geldt dat de financiering en het kasmiddelenbeheer geïntegreerd zijn in het groepsbeleid. In dat geval wordt slechts aanbevolen dat de betrokken rechtspersoon een kasstroomoverzicht opstelt (RJ 360.104). Als een geconsolideerde jaarrekening wordt opgesteld, wordt het kasstroomoverzicht op geconsolideerde basis opgenomen. Een kasstroomoverzicht in de enkelvoudige jaarrekening wordt alleen opgesteld als een geconsolideerde jaarrekening ontbreekt (RJ 360.106).

Als een rechtspersoon IFRS toepast in de geconsolideerde jaarrekening dient hij een kasstroomoverzicht op geconsolideerde basis op te nemen. Als een rechtspersoon ook IFRS toepast in de enkelvoudige jaarrekening dient hij in de enkelvoudige

jaarrekening ook een kasstroomoverzicht op te nemen. Een rechtspersoon kan in de enkelvoudige jaarrekening Titel 9 Boek 2 BW toepassen waarbij hij de waarderingsgrondslagen toepast die hij in de geconsolideerde jaarrekening heeft toegepast (op grond van art. 2:362 lid 8 BW; ook wel 'combinatie 3' genoemd). In dat geval is opname van een kasstroomoverzicht in de enkelvoudige jaarrekening niet vereist.

Hoe ziet een kasstroomoverzicht eruit?

Een kasstroomoverzicht wordt ingedeeld in drie verschillende activiteitscategorïen (RJ 360.201):

- kasstromen uit operationele activiteiten;
- kasstromen uit investeringsactiviteiten; en
- kasstromen uit financieringsactiviteiten.

Deze indeling helpt de lezer van de jaarrekening een goed inzicht te krijgen van de achterliggende bronnen die de ingaande en uitgaande kasstromen hebben veroorzaakt. Operationele activiteiten bestaan uit transacties en gebeurtenissen die veelal direct leiden tot opbrengsten en kosten in de winst-en-verliesrekening. Investeringsactiviteiten betreffen de investeringen in en desinvesteringen van immateriële, materiële en financiële vaste activa. Ook tijdelijke beleggingen in vlottende activa behoren tot de investeringsactiviteiten. Financieringsactiviteiten bestaan uit de activiteiten ter financiering van de operationele en investeringsactiviteiten. Financieringsactiviteiten hebben invloed op de grootte en samenstelling van het eigen vermogen of het vreemd vermogen. Onder IFRS dienen dezelfde activiteitscategorïen te worden onderscheiden.

Wat is het verschil tussen de indirecte en directe methode?

Voor het presenteren van de kasstroom uit operationele activiteiten kan een rechtspersoon kiezen uit twee methoden: de directe en de indirecte methode (RJ 360.210). Bij de directe methode presenteert een rechtspersoon de operationele kasontvangsten en kasuitgaven. Bij de indirecte methode wordt het gerapporteerde resultaat volgens de winst-en-verliesrekening aangepast voor (RJ 360.212):

- posten van de winst-en-verliesrekening die geen invloed hebben op ontvangsten en uitgaven in dezelfde periode (bijvoorbeeld afschrijvingen);

- mutaties in voorzieningen, overlopende posten, voorraden, handelsdebiteuren en handelscrediteuren; en
- posten van de winst-en-verliesrekening waarvan de daarmee corresponderende ontvangsten en uitgaven geen deel uitmaken van de operationele activiteiten (bijvoorbeeld ontvangsten uit hoofde van desinvesteringen van materiële vaste activa).

De presentatie van kasstromen uit investerings- en financieringsactiviteiten is onder beide methoden gelijk. Onder IFRS zijn de bepalingen gelijk aan NL GAAP.

Presentatie van bruto- of nettokasstromen?

Voor een goed inzicht in het financiële beleid is het van belang dat bij de weergave van de kasstromen de brutokasstromen worden opgenomen. Dit houdt in dat de ontvangsten en uitgaven afzonderlijk worden vermeld en dus niet worden gesaldeerd. Een voorbeeld betreft het afzonderlijk vermelden van de verkregen geldmiddelen afkomstig uit opgenomen nieuwe leningen en de uitgaven bestaande uit de aflossingen in het jaar op deze nieuwe en reeds in voorgaande jaren opgenomen leningen. Alleen voor posten met een korte looptijd, zoals opgenomen leningen die vervolgens in hetzelfde boekjaar zijn afgelost, kan in bepaalde gevallen de informatie die verstrekt wordt door middel van nettokasstromen voldoende zijn. RJ 360 bevat geen expliciete bepalingen onder welke omstandigheden kasstromen netto mogen worden gepresenteerd. IFRS bevat wel expliciete bepalingen onder welke omstandigheden kasstromen netto mogen worden gepresenteerd (IAS 7.18):

- ontvangsten en uitgaven ten behoeve van cliënten in het geval dat deze kasstroom meer de activiteiten van de betrokken cliënten weergeeft dan die van de rechtspersoon zelf (bijvoorbeeld de ontvangst van huur in opdracht van de eigenaar en de daaropvolgende doorbetaling aan de eigenaar);
- ontvangsten en uitgaven waarvan de omloopsnelheid hoog is, waarvan de bedragen groot zijn en de vervalttermijnen kort zijn (bijvoorbeeld de aan- en verkopen van investeringen).

Hoe worden rentebetalingen en -ontvangsten gepresenteerd?

Rentebetalingen en -ontvangsten worden onder de kasstromen uit operationele activiteiten of onder de kasstromen uit financieringsactiviteiten opgenomen (RJ 360.213). De rente die is begrepen in de betaalde leasetermijnen van financiële leaseovereenkomsten wordt ook als een rentebetaaling aangemerkt. De Raad voor de Jaarverslaggeving bepaalt dat bij financiële leasing het rentebestanddeel wordt opgenomen onder de kasstromen uit operationele activiteiten (RJ 360.207). Dit is niet consistent met hetgeen bepaald is in RJ 360.213 (een keuze om rentebetalingen onder de operationele activiteiten of onder de financieringsactiviteiten te presenteren). Gezien de in RJ 360.213 opgenomen bepaling is het acceptabel om het rentebestanddeel van de leasetermijn van een financiële lease onder de kasstromen uit

financieringsactiviteiten op te nemen alsook dat andere rentebetalingen hieronder worden opgenomen.

Onder IFRS kunnen rentebetalingen en -ontvangsten onder de kasstromen uit operationele activiteiten worden opgenomen. Anderzijds kunnen rentebetalingen worden ingedeeld als financieringskasstromen, omdat zij de kosten vertegenwoordigen voor het verkrijgen van financiële middelen. Renteontvangsten kunnen ook worden opgenomen als investeringskasstromen, omdat zij het rendement betreffen op beleggingen.

Hoe wordt ontvangen en betaald dividend gepresenteerd?

Ontvangen dividend wordt opgenomen onder de kasstromen uit operationele activiteiten of onder de kasstromen uit financieringsactiviteiten (RJ 360.213). Opname van ontvangen dividend onder de kasstromen uit financieringsactiviteiten is ondanks de bepaling van de Raad voor de Jaarverslaggeving moeilijk te verdedigen. Als ontvangen dividend niet wordt opgenomen onder de kasstromen uit operationele activiteiten, lijkt opname onder de kasstromen uit investeringsactiviteiten de enige juiste optie. De IASB geeft aan dat ontvangen dividend kan worden opgenomen onder de kasstromen uit operationele activiteiten of onder de kasstromen uit investeringsactiviteiten (IAS 7.33). Betaald dividend wordt volgens de Raad voor de Jaarverslaggeving bij voorkeur opgenomen onder de kasstromen uit financieringsactiviteiten (RJ 360.213). Dat is vergelijkbaar aan de opties onder IFRS. De IASB spreekt echter geen voorkeur uit. Overigens vereist IFRS expliciet de afzonderlijke vermelding van kasstromen uit hoofde van interest en dividend (IAS 7.31). RJ 360 beveelt deze afzonderlijke vermelding slechts aan.

Hoe vindt presentatie plaats van vennootschapsbelasting?

Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van winstbelastingen worden opgenomen onder de kasstromen uit operationele activiteiten, behalve voor zover deze specifiek toerekenbaar zijn aan investerings- en financieringsactiviteiten. Zo wordt een belastinguitgave die samenhangt met een boekwinst op verkochte activa gepresenteerd onder de kasstromen uit investeringsactiviteiten (RJ 360.214).

Onder IFRS geldt hetzelfde. IFRS vereist voorts expliciet de afzonderlijke vermelding van kasstromen uit hoofde van winstbelastingen (IAS 7.31). RJ 360 beveelt deze afzonderlijke vermelding slechts aan.

Hoe worden kasstromen inzake verwerven en afstoten van groepsmaatschappijen gepresenteerd?

Complexiteit kan ontstaan bij het verwerken van verworven en afgestoten groepsmaatschappijen. Een mogelijke valkuil is dat bij de verwerving van een groepsmaatschappij de activa en verplichtingen, die voortvloeien uit de nieuw in de consolidatie

opgenomen groepsmaatschappij, als 'fictieve' kasstromen uit hoofde van die activa en verplichtingen in het kasstroomoverzicht worden gepresenteerd. De verworven activa en verplichtingen ten aanzien van het werkkapitaal kunnen dan bijvoorbeeld ten onrechte deel uitmaken van de mutaties in het werkkapitaal die worden gecorrigeerd op de gerapporteerde winst om tot de operationele kasstroom te komen (bij toepassing van de indirecte methode). Bij deze (onjuiste) wijze van verwerking verschijnt ook de post betaalde goodwill in het kasstroomoverzicht. Deze wijze van verwerking is niet toegestaan (RJ 360.219). Dit geldt ook voor het afstoten van groepsmaatschappijen. Als groepsmaatschappijen worden verworven moet de verkrijgingsprijs als onderdeel van de investeringen in groepsmaatschappijen in het kasstroomoverzicht worden opgenomen. Bij het afstoten van groepsmaatschappijen moet de verkoopprijs op vergelijkbare wijze als desinvestering van groepsmaatschappijen in het kasstroomoverzicht worden opgenomen.

Daarnaast geldt als aandachtspunt bij de verwerving en het afstoten van groepsmaatschappijen de verwerking in het kasstroomoverzicht van de in deze vennootschappen aanwezige geldmiddelen. Bij het verwerven van een groepsmaatschappij worden de geldmiddelen op de verkrijgingsprijs in mindering gebracht of afzonderlijk vermeld als onderdeel van de aansluiting tussen de nettokasstroom en de balansmutatie van de geldmiddelen (RJ 360.219). Bij het afstoten worden de aanwezige geldmiddelen in mindering gebracht op de verkoopprijs of afzonderlijk vermeld als onderdeel van de aansluiting tussen de nettokasstroom en de balansmutatie van de geldmiddelen (RJ 360.219).

Onder IFRS dient de verkrijgings- of verkoopprijs opgenomen te worden in het kasstroomoverzicht onder aftrek van de in deze groepsmaatschappijen aanwezige geldmiddelen (IAS 7.39). De IASB staat niet toe dat de in de verworven of afgestoten groepsmaatschappijen aanwezige geldmiddelen afzonderlijk worden vermeld als onderdeel van de aansluiting tussen de nettokasstroom en de balansmutatie van de geldmiddelen.

Hoe worden non-cashtransacties gepresenteerd?

Non-cashtransacties zijn transacties waarbij geen ruil van geldmiddelen plaatsvindt. Voorbeelden hiervan zijn de verwerving van materiële vaste activa onder een financieel leasecontract, de verwerving van een deelneming door middel van de uitgifte van aandelen aan de verkoper van de deelneming en de omzetting van vreemd vermogen in eigen vermogen bij een converteerbare obligatielening. Als deze non-cashtransacties naar hun samenstellende bestanddelen in het kasstroomoverzicht zouden worden opgenomen, zouden fictieve ontvangsten en uitgaven worden gepresenteerd. In geval van het verkrijgen van vastgoed door middel van een financiële lease, zou een fictieve ontvangst uit

financieringsactiviteiten en een fictieve uitgave uit hoofde van investeringsactiviteiten worden gepresenteerd. Onder NL GAAP en onder IFRS is het presenteren van dergelijke fictieve kasstromen niet toegestaan.

Wat wordt in de toelichting op het kasstroomoverzicht opgenomen?

In de toelichting wordt aandacht besteed aan de aspecten die voor een goed begrip van het kasstroomoverzicht van belang zijn. Onder IFRS bestaan vergelijkbare toelichtingsvereisten. Op de toelichtingsvereisten onder IFRS wordt niet specifiek ingegaan.

Directe of indirecte methode

Toegelicht wordt of het kasstroomoverzicht volgens de directe of indirecte methode is opgesteld.

Geldmiddelen

Als het begrip geldmiddelen in het kasstroomoverzicht afwijkt van het begrip liquide middelen in de balans, dient een cijfermatige aansluiting tussen beide begrippen in de toelichting op het kasstroomoverzicht te worden opgenomen (RJ 360.302). Geldmiddelen die niet ter vrije beschikking staan, dienen als zodanig te worden toegelicht (art. 2:372 lid 2 BW).

Belang van derden

Voorts wordt aanbevolen afzonderlijk te vermelden welk bedrag van de hoeveelheid geldmiddelen op balansdatum aan belangen van derden is toe te rekenen (RJ 360.305). Eenzelfde aanbeveling geldt voor de vermelding van het aan derden toerekenbare bedrag van de kasstromen uit operationele, investerings- en financieringsactiviteiten.

Non-cashtransacties

Bij non-cashtransacties worden in de toelichting op het kasstroomoverzicht de aard en de samenstellende bestanddelen van dergelijke transacties vermeld (RJ 360.206). In geval van financiële leasing wordt bij het aangaan van het leasecontract in de toelichting op het kasstroomoverzicht aangegeven voor welke bedragen uit dien hoofde activa en leaseverplichtingen wel in de balans zijn opgenomen, maar niet in het kasstroomoverzicht.

Mutaties balansposten

Indien zich belangrijke verschillen voordoen tussen enerzijds mutaties in balansposten zoals die blijken uit het kasstroomoverzicht en anderzijds mutaties in balansposten zoals die blijken uit de balansen aan het begin en het einde van de verslagperiode, wordt aanbevolen deze toe te lichten (RJ 360.303). De mutaties in balansposten worden zichtbaar in het kasstroomoverzicht bij toepassing van de indirecte methode of in het aanbevolen aansluitingsoverzicht tussen het bedrijfsresultaat en de kasstroom uit bedrijfsoperaties bij toepassing van de directe methode.

drs. Dingeman Manschot RA